

ОСОБЛИВА ЧАСТИНА КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ: СИСТЕМА ТА ЗМІСТ

Матеріали міжнародної наукової конференції

м. Харків, 20–23 жовтня 2021 року

Надруковано за сприяння та міжнародної технічної допомоги
Консультативної місії Європейського Союзу

www.pravo-izdat.com.ua

ISBN 978-966-998-415-9

Харків
2022

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО
КОНСУЛЬТАТИВНА МІСІЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В УКРАЇНІ
ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
«ВСЕУКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА»
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМ
ЗЛОЧИННОСТІ ІМЕНІ АКАДЕМІКА В. В. СТАШИСА

ОСОБЛИВА ЧАСТИНА КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ: СИСТЕМА ТА ЗМІСТ

Матеріали міжнародної наукової конференції

м. Харків, 20–23 жовтня 2021 року

Харків
«Право»
2022

УДК 343.3/.7(477)(094.4)

Редакційна колегія:

Ю. В. Баулін, Ю. А. Пономаренко, І. А. Вишневська

Матеріали опубліковано в авторській редакції

Особлива частина Кримінального кодексу України : система та О-74 зміст: матеріали міжнар. наук. конф., м. Харків, 20–23 жовт. 2021 р. / редкол.: Ю. В. Баулін, Ю. А. Пономаренко, І. А. Вишневська. – Харків: Право, 2022. – 234 с.

ISBN 978-966-998-415-9

© Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2022

© Консультативна місія Європейського Союзу в Україні, 2022

© Громадська організація «Всеукраїнська асоціація кримінального права», 2022

© Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В.В. Сташиса, 2022

ISBN 978-966-998-414-2

ІІІ. ЗЛОЧИНИ ТА ПРОСТУПКИ ПРОТИ ІНШИХ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ

Андрушко А.В.

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ПРОТИДІЯ ПОСЯГАННЯМ
НА ОСОБИСТУ СВОБОДУ І ГІДНІСТЬ ЛЮДИНИ:

DE LEGE LATA І DE LEGE FERENDA..... 88

Запорожець А.А.

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА СЕКСУАЛЬНОГО
НАСИЛЬСТВА (СТ.153 КК УКРАЇНИ) ТА ДІЙ

СЕКСУАЛЬНОГО ХАРАКТЕРУ (СТ.4.6.3 ПРОЄКТУ КК УКРАЇНИ) 91

Руфонов В.М.

ПРОТИДІЯ ГЕНДЕРНО ЗУМОВЛЕНОМУ КІБЕРНАСИЛЬСТВУ

ЗАСОБАМИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА..... 93

Горпинюк О.П.

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ

ОХОРОНИ ПРИВАТНОСТІ ЗА ПРОЄКТОМ КК УКРАЇНИ 97

Політова А.С.

ДИСКУСІЙНІ ПИТАННЯ ОКРЕМИХ ПОЛОЖЕНЬ РОЗДІЛУ 4.7.

ЗЛОЧИНИ ТА ПРОСТУПКИ ПРОТИ СІМ'Ї, ДІТЕЙ

ТА ВРАЗЛИВИХ ОСІБ ПРОЄКТУ КК УКРАЇНИ..... 101

Туляков В.О. Сікан О.М.

КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ

СІМ'Ї В СУЧАСНОМУ ВИМІРІ 105

Музика А.А., Музика Л.А.

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ОХОРОНА ПРАВ ДИТИНИ

В АСПЕКТІ АЛІМЕНТНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ..... 107

Філіпенко В.Р.

ЗЛІСНЕ НЕВИКОНАННЯ ОБОВ'ЯЗКІВ ПО ДОГЛЯДУ

ЗА ДИТИНОЮ АБО ЗА ОСОБОЮ, ЩОДО ЯКОЇ ВСТАНОВЛЕНА

ОПІКА ЧИ ПІКЛУВАННЯ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

СКЛАДУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ ЗА ЧИННИМ

КК УКРАЇНИ ТА ЙОГО ПРОЄКТОМ..... 110

Шостак О.М.

ВИКРАДЕННЯ ДИТИНИ

В КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОМУ ВИМІРІ 113

Денисов С.Ф., Зайка Д.Є.

ВТЯГНЕННЯ НЕПОВНОЛІТНІХ У ПРОТИПРАВНУ

ДІЯЛЬНІСТЬ ЗА ПРОЄКТОМ НОВОГО КК УКРАЇНИ 116

Рябчинська О.П.

ДО ПИТАННЯ ПРО КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

ЗА СТВОРЕННЯ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ ЗАБОРОНЕНИХ

ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ ТА ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ..... 120

Туляков В.О.,
професор, д.ю.н.,
проректор з міжнародних зв'язків
Національного університету «Одеська юридична академія»,
суддя *ad hoc* Європейського суду з прав людини

Сікан О.М.,
аспірантка кафедри кримінального права
Національного університету «Одеська юридична академія»

КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ СІМ'Ї В СУЧАСНОМУ ВИМІРІ

Від любові до покарання – один крок. Саме така метафоричність відображає сутнісну характеристику кримінально-правових перспектив нейтралізації та попередження сімейних девіацій за чинним кримінальним законодавством України. Девіації загалом є закономірним наслідком еволюції суспільства, колективного способу життя, яке повсякчас генерує, і конформні й неконформні форми поведінки. Якщо процеси соціалізації і соціальний контроль відповідають за збереження соціокультурного коду, функцію соціальної спадкоємності в суспільному розвитку, то девіація – за функцію соціальних змін, формування нової соціальної реальності. Зважаючи на появу в законі про кримінальну відповідальність окремого складу злочину – «Домашнє насильство» (ст.126-1 КК України), кваліфікуючої ознаки певних складів злочинів (ч.2 ст.152, ч.2 ст.153 КК України) – «вчинення злочину щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах», а також введення нової обставини, що обтяжує покарання – «вчинення злочину щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах» (п.6-1 ч.1 ст.67 КК України), видно, що законодавець, здійснивши криміналізацію домашнього насильства, намагався зробити спробу ефективно відповісти на соціальні зміни та девіантні форми поведінки, що відбуваються в сімейній сфері. Проте зазначені кримінально-правові конструкти не можна назвати достатніми у вирішенні питань системного запобігання вчиненню суспільно небезпечних діянь у відповідній сфері. Треба зауважити, що чинне кримінальне законодавство не містить в Особливій частині окремого розділу, який об'єднував би кримінальні правопорушення проти сім'ї в певну систему, що значно утруднює процеси встановлення об'єкту відповідних суспільно небезпечних посягань та, відповідно, кваліфікації діянь та подальшого призначення покарання чи інших кримінально-правових заходів за скоєне.

Враховуючи те, що наразі триває наукова дискусія щодо перспектив апгрейду та конститутивних особливостей кримінального закону, доцільно проаналізувати деякі перспективи удосконалення механізму кримінально-правової охорони сімейних відносин.

Так, відповідно до Проекту нового Кримінального кодексу України, кримінальні правопорушення проти сім'ї містяться у Розділі 4.7. Злочини та проступки проти сім'ї, дітей та вразливих осіб книги четвертої «Злочини та проступки проти людини і громадянина» Особливої частини Проекту [<https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2021/10/05/kontrolnyj-tekst-proektu->

kk-02-10-2021.pdf]. До зазначеного розділу входять *такі злочини*: домашнє насильство; використання у жебрацтві; зловживання опікунськими правами; неналежне виконання обов'язків щодо підопічної особи, що спричинило тяжку шкоду; злісне ухилення від сплати коштів на утримання члена сім'ї; розголошення таємниці усиновлення; посередництва або комерційна діяльність щодо дитини; незаконне вивезення дитини з України;

підміна малолітньої дитини; незаконні діяння щодо чужої дитини, а також *такі проступки*: домашнє насильство, що не спричинило наслідків для потерпілої особи; експлуатація дитини; втягнення неповнолітніх у протиправну діяльність; продаж алкогольного напою неповнолітній особі; неналежне виконання обов'язків щодо підопічної особи, що спричинило значну шкоду; ухилення від утримання члена сім'ї; самочинне відібрання дитини; приховування обставини, за якої шлюб є недійсним.

Не вдаючись до аналізу перелічених складів та обґрунтування їхньої належності до зазначеного переліку, необхідно зауважити, що виокремлення відповідних суспільно небезпечних діянь в окремий розділ кодексу є позитивним кроком. Проте треба відзначити, що у порівнянні до чинного кримінального законодавства кількість складів, що передбачають кримінально-правову відповідальність за посягання на дітей, має тенденцію до зменшення. Так чинний кодекс загалом налічує 53 склади злочинів проти прав і законних інтересів дітей, а у перспективі матиме 15 складів злочинів та проступків. Що ж стосується складів, що встановлюють відповідальність за посягання безпосередньо на сімейні відносини; тому треба зауважити, що у перспективі так і не вирішується питання їх окремої охорони, а так само і цілісної охорони сім'ї як системоутворюючого інституту суспільства та основної цінності. Також як недолік варто зауважити про відсутність у системі норм зазначеного розділу інноваційних, зокрема «біоетичних», охоронних норм у сімейній сфері (наприклад, охорона природного права на материнство, батьківство із застосуванням інноваційних репродуктивних технологій), існування яких вже є не лише бажаним, а вимогою часу науково-технічного прогресу та інновацій у всіх сферах життєдіяльності. Тому новий Кримінальний кодекс, щоб бути ефективним у сфері, що вивчається, має відповідати сучасним вимогам і можливостям та відображати у своїй структурі і системі норм основні тенденції та застосовувати відповідні регулятивні та охоронні механізми, які вже визнані міжнародним співтовариством та прийняті в європейському та міжнародному праві.